

izvirni znanstveni članek
prejeto: 1999-12-04

UDK 904(497.4 Simonov zaliv) 728.9(497.4)"-00/03"

SIMONOV ZALIV: ANTIČNA VILA

Marko STOKIN

Medobčinski zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Piran, SI-6330 Piran, Trg Bratstva 1
e-mail: marko.stokin @guest.arnes.si

IZVLEČEK

Prispevek zgoščeno predstavlja posamezne izsledke arheoloških zaščitnih in revizijskih raziskav MZVNKD Piran v letih 1986-1992 v Simonovem zalivu. Arhitekturni ostanki, mozaiki, stenske poslikave, fragment korintskega kapitela, razporeditev prostorov ter lega vile ob morju in pristanišču kažejo na njen bivalni značaj. Naselbinski sklop s pristaniščem je verjetno igral eno osrednjih vlog pri ekonomskem razvoju širšega zaledja zaliva od 1. st. pr. n. do 4. st. n. št.

Ključne besede: rimska doba, obmorska bivalna vila, mozaiki, freske, trgovina, poselitev

LA VILLA ROMANA NELLA BAIA DI SAN SIMONE

SINTESI

Il contributo presenta sinteticamente alcuni interventi di tutela e revisione archeologica nella Baia di San Simone, operati dall'Istituto intercomunale per la tutela dei beni naturali e culturali Pirano, fra gli anni 1986 e 1992.

I resti architettonici, i mosaici, i dipinti delle pareti, il frammento di un capitello corinzio, la disposizione dei vani e la sua posizione accanto al mare ed al porto, indicano che si trattava di una villa con funzione di abitazione. L'insediamento, assieme al porto, ebbe, probabilmente, un ruolo di primo piano nello sviluppo economico dell'immediato retroterra fra il I secolo a. C. ed il IV d. C.

Parole chiave: epoca romana, villa marittima, mosaici, affreschi, commercio, insediamento

UVOD

Simonov zaliv (sl. 1), z eno redkih dobro ohranjenih rimskih vil na prostoru slovenske morske obale, leži dober kilometer jugozahodno od današnjega pristanišča v Izoli, med rtom Kane in rtičem Korbat, v njegovi neposredni bližini pa sta še vsaj dva obmorska rimska kompleksa Viližan in Izola. Arheološko najdišče,¹ ki je dobilo ime po cerkvi sv. Simona verjetno v srednjem veku, prvič omenja in opisuje že v 15. stoletju P. Coppo (Coppo, 1830, 35), kasneje P. Naldini (Naldini, 1700, 359-360) kot tudi G. Thamar (Thamar, 1848, 47). Prve arheološke raziskave so se pričele ob koncu 19. stol., ko so pri rigolanju vinogradov naleteli na mozaični tlak in tlorise rimskih objektov (Degrassi, 1923, 332), najdišče pa so na podlagi najdb datirali v 1. in 2. stol. n. št. (Benussi, 1927-1928, 243).

Leta 1987 je MZVNKD Piran zaradi ogroženosti arheološkega kompleksa začel večletne zaščitne sistematične arheološke raziskave z namenom, da se del arheološkega kompleksa Simonovega zaliva v celoti predstavi v sklopu parkovne ureditve. Celotni projekt je bil že na samem začetku omejen na vzorčna izkopavanja ob uporabi nedestruktivnih raziskav in v sklopu danes splošno sprejetih načel konservatorstva in osnovnih principov varovanja, da morajo biti arheološki spomeniki in najdišča zaščiteni v vsej svoji različnosti, kolikor je to le mogoče, in ne smejo biti nikoli ocenjeni na podlagi individualnih interesov ali celo političnih odločitev (Kristiansen, 1989, 27). Arheološka zaščitna vzorčna izkopavanja v letih 1986-92 so bila osredotočena na južni predel vile, ki ga je ogrožala namestitev graditev hotelskega kompleksa. V sodelovanju z arheološkim oddelkom za antične študije Univerze iz Lunda (Lund University, Department of Classics, Museum of Classical Antiquities), Švedska, Oddelkom za arheologijo FF Ljubljana (1988-1989) ter številnimi posamezniki smo raziskali skrajni južni predel vile, hodnik s stebriščem, ki ima pogled na eno največjih pristanišč v zahodni Istri. V letih 1991-1992 pa smo z revizijskim izkopom dokumentirali osrednji predel vile (sl. 2), ki so ga v preteklosti izkopavali številni arheologi: A. Degrassi, B. Tamaro, V. Šribar, E. Boltin-Tome, I. Mikl (Stokin, 1986).

Kompleks sestavljajo - poleg pristanišča, ki je ob fažanskem največje na zahodni istrski obali - ostanki potopljenih verjetno gospodarskih poslopij pod rtičem Korbat, arhitekturni ostanki vile na rtu Kane in pripadajoča infrastruktura (npr. vodovod).

Južni del raziskanega portika je meril v dolžino več kot štirideset metrov, tlakovan je bil s črno-belimi mozaikom, povezoval pa je pristanišče z južnimi prostori vile, ki so bili vsi tlakovani z mozaiki. Orientacija

portika (severo-vzhodna), ki neposredno povezuje bivalne prostore vile s pristaniščem, je tipična za vile s stebriščem (portikom), ki se v Italiji pojavljajo v 1. stol. n. št. (McKay, 1975, 109-110) in jih lahko primerjamo s podobno vilo v Barkovljah (Puschi, 1896-1897; Fontana, 1992). Monumentalni vhodi v notranje prostore, ki so bili vsi tlakovani s črno-belimi mozaiki, bogati fragmenti stenskih poslikav, fragmenti korintskega kapitela (sl. 4) ter drugi gradbeni elementi kot tudi sama lega vile ob obali in pristanišču kažejo, da v primeru Simonovega zaliva lahko govorimo o obmorski vili ("villa maritima") (Fontana, 1993, 202-203), ki jo F. Fontana uvršča na prostoru tržaškega teritorija med tri največje t.i. "luksuzne vile s kmetijskim delom", skupaj s Sv. Soboto (S. Sabba) in Štramarijem (Stramare).

Raziskani predeli vile v Simonovem zalivu ponazarjajo bivalne prostore obmorske vile, tako da je drobn arheološki inventar, med katerega uvrščamo tudi transportno posodje (amfore), izrazito potrošni material, ki so ga uporabljali v vsakodnevem življenju. Prav zato nam najdbe, tako organske kot anorganske, lahko rabijo zgolj za razumevanje življenjskih običajev in trgovine tega velikega posestva s svetom in jih verjetno ne moremo povezati z gospodarsko dejavnostjo posestva. Gospodarski predel posestva v Simonovem zalivu ni bil raziskan, zato pa je na voljo velika količina keramičnih posod in amfor; ločimo lahko med tistimi, ki so bile izdelane v neposredni bližini (Istra), in tistimi, ki jih lahko razumemo kot pravi uvoz iz Italije in sredozemskih provinc.

Gospodarska dejavnost tako velikega posestva je bila v Istri nedvomno povezana s pridelavo oljčnega olja, morda vina, poljščin, lanu, garuma, morda z ribištvo in šoljkarstvom, kot poročajo antični pisani viri (Labud, 1990, 259).

Sl. 1: Panoramski pogled na Simonov zaliv.
Fig. 1: Panoramic view of Simon Bay.

1 Za zgodovinski pregled arheoloških raziskav do leta 1987 gl. Stokin, 1986, 1-22.

Tematsko bom v svojem prispevku rezultate arheoloških raziskav, ki so potekale v Simonovem zalivu, uporabil pri verjetno "hipotetični" interpretaciji trgovske in socialne povezanosti tega posestva. V pomoč so mi bila tudi podobna že raziskana in nekatera tudi že objavljena arheološka najdišča v neposredni bližini: Fornače (Stokin, 1992; Horvat, 1993), Viližan (Boltin-Tome, 1979, 47), hiša Manzioli (Frelih, 1994), Sermin (Horvat, 1997) ter pred kratkim fragmentarno raziskani kompleks v Fizinah (Gaspari, 1998).

Arheološka stratigrafija raziskanega predela kaže na postopni razvoj vile, in sicer vse od 1. stol. pr. n. št. do začetka 1. stol. n. št., ko je verjetno doživela svoj največji razcvet. Intenzivno gradbeno dejavnost v tem času dokazujejo tudi žigi na tegulah: Crispinillae, Crispini, P. Ituri Sab(ini), L. Q(...). Thal(...), C. Lab(...) Sev(...), T. Coeli (Zaccaria, Župančič, 1993, 59, 66).

V kasnejših obdobjih je bilo opravljenih več gradbenih posegov, ki pa v nobenem primeru niso spremenili obstoječe tlorisne zasnove vile. Ta je svojo primarno funkcijo verjetno izgubila konec 4. stol. glede na izostanek najdb iz mlajših obdobj, kar pa seveda še ne pomeni, da je bil prostor tudi popolnoma zapuščen.

Bogata notranja oprema (mozaiki, stenske poslikave, korintski kapitel) vile, ki bolj spominja na suburbane pompejanske vile 1. stol. pr. n. št. (McKay, 1975) kot pa na vile istrskega podeželja (npr. Grubeljce v Sečoveljski dolini) (Boltin-Tome, Karinja, 2000), kaže na bivalni status obmorske vile.

Pri vrednotenju in razlagi gospodarske dejavnosti ne moremo prezreti velikosti pristanišča, ki naj bi bilo eno osrednjih pri izvozu in uvozu dobrin v tem predelu Istre (Fontana, 1993, 193). Že Degrassi je ugotovil, da je pristanišče zaradi ugodne lege in valobrana, ki je varoval pristan pred jugom in burjo, omogočalo, da so v njem pristajale ladje tudi ob močnih vetrovih, čisto drugače kot v sosednjem Viližanu, ki je imel neprimerno slabšo lego (Degrassi, 1923, 340).

V pristanišču vile Simonovega zaliva so lahko pristajale ladje *myriophorus*, *corbita*, *corbita vinaria* (Viereck, 1975, 148-149), dolžine tudi do 25 m, z ugrezom do 3 m, ki so lahko natovorile tudi do 1000 amfor vina oz. podobnih dobrin. Vendar pa je težko razumeti, da bi verjetna produkcija vina in oljčnega olja in s tem povezanih proizvodov zadoščala za ekonomsko upravičenost graditve tako velikega pristanišča, ki je bilo v neposredni bližini Viližana (manjše pristanišče) in verjetnega manjšega pristana na izolskem otoku. Ne glede na razmeroma gosto poseljeno neposredno okolico (Malija, Jagodje, Červinjan, Baredi, Čedlje, Sv. Marko), sta morali biti ekonomska upravičenost graditve tako velikega pristanišča in sama gostota pristanišč povezani še z drugačno gospodarsko dejavnostjo, morda z lesarstvom, ki je trajala skozi celo leto in verjetno ni bila vezana samo na sezonski značaj kmetijske dejavnosti posestva v Simonovem zalivu in neposredne okolice.

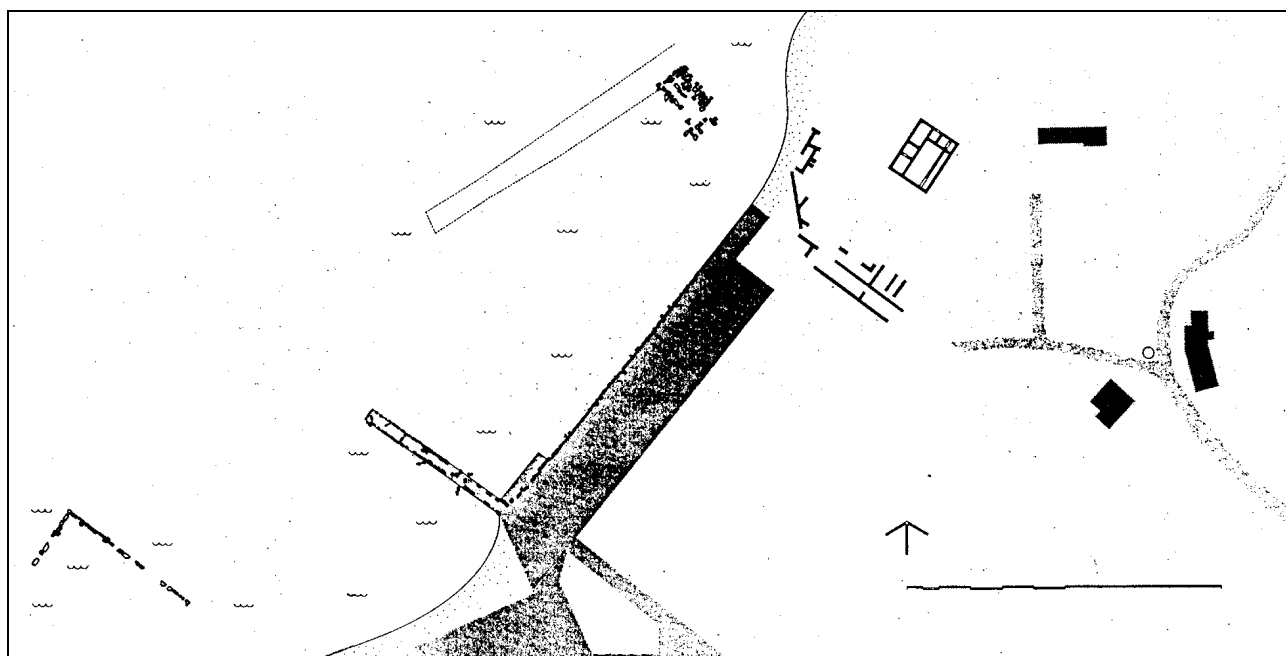
Sl. 2: Osrednji predel vile v Simonovem zalivu.

Fig. 2: Central part of the villa at Simon Bay.

Prav tako ni zanemarljiv podatek, da je intenzivnost priseljevanja in s tem povezana gostota poselitve italškega prebivalstva tega predela Istre med Rižano in Dragonjo (Stokin, 1996, 144) v času Principata tudi na podlagi napisov v prid italškega prebivalstva (Starac, 1993-1994, 29). Verjetno so bile tudi ekonomske potrebe tukaj živčih prebivalcev tolikšne, da so terjale graditev infrastrukture, ki je omogočala dobre pomorske povezave s severom Italije. Pristanišče v Simonovem zalivu je bilo grajeno po priporočilih Vitruvija (Degrassi, 1923, 335-336), kar kaže na že izoblikovano naselbinsko podobo prostora (Stokin, 1996, 144) in časovno usklajenost infrastrukturnih objektov.

Arheološke najdbe raziskanega predela vile v Simonovem zalivu še niso dokončno ovrednotene. Analiza najdb, predvsem keramičnega materiala, pa kaže na časovno poselitev prostora, trgovino in status obravnavanega posestva. Posamične naključne najdbe na področju Simonovega zaliva, kot sta fibula, izdelana po pozno latenski shemi in datirana v drugo polovico 2. stol. pr. n. št. (Šribar, 1958-1959, 276; Guštin, 1987, 45), in kovanca (Semuna in As) iz konca 3. stol. oz. 2. stol. pr. n. št. (Kos, Šemrov, 1995, 88), mogoče lahko povežemo z najstarejšo gradbeno fazo odtočnega kanala, ki je bil odkrit pod južnim portikom in je bil verjetno povezan z osrednjim, najstarejšim predelom vile. Najstarejše do sedaj odkrite keramične najdbe datira Horvatova v Avgustejsko obdobje, oziroma na podlagi keramike s črnim premazom, melnice iz sive keramike, visokega kozarca tankih sten, okrašenega s polnimi reliefnimi trni (B1/2), ter severnoitalske cilindrične oljenke v sredino tega obdobja (Horvat, 1993, 75).

Že obdelano tero sigilato iz Simonovega zaliva karakterizirajo različni krožniki tipa Consp. 3, 4 in 20, sklede tipa Consp. 7 in 26, vse tankih sten in iz začetka 1. stol. n. št. (Mikl-Curk, 1996, 250). Bolj množično se pojavljajo krožniki Consp. 1, 7 in sklede tipa Consp. 24 iz druge četrtine 1. stol. n. št. (Mikl-Curk, 1996, 250).



Sl. 3: Tloris južnega predela vile z vhodi v notranje prostore in fotogrametrični posnetek stanja.

Fig. 3: Ground plan of the villa's southern part with entrances to the inner rooms and photogrammetric shot of the site's state.

Fig. 4: Corinthian capital and wall fresco fragments.
Sl. 4: Fragment korintskega kapitela in fragment stenske freske.

Čaše tipa Sarius pa so datirane v sredino 1. stol. n. št. (Mikl-Curk, 1996, 252).

Izvor omenjene tere sigilate lahko povežemo z delavnicami severne Italije, (Mikl-Curk, 1996, 252), predvsem pa s podobnimi najdbami na prostoru ob Tržaškem zalivu.

Severno afriško kuhinjsko posodje tunizijske proizvodnje, sigilato A, Pröttel datira po tipih, in sicer Hayes 8A od začetka drugega stoletja do konca 2. stol. n. št., Hayes 9A v 3. / 4. stol. (Pröttel, 1996, 26), sklede tipa 14 B pa v sredino 4. stol. n. št. (Pröttel, 1996, 27). Zanimiva je ugotovitev, da posamične najdbe sredozemske fine keramike v Simonovem zalivu in na podobnih najdiščih severozahodne Istre kažejo, da se je uvoz tovrstne keramike začel veliko prej kot v venetskih središčih in da je potekal prek Trsta in ne Aquileie (Pröttel, 1996, 171).

Amfore, najdene v razvalinskih plasteh vile, sestavljajo samo 3,2% keramičnih najdb iz Simonovega zaliva, pojavljajo pa se različni tipi amfor: Dressel 2-4, Dressel 6B, Dressel 7-13, Berenice in afriška II (Labud, 1993). Razmeroma majhen odstotek fragmentarno ohranjenih amfor kaže na raznolikost in raznovrstnost tipov, uporabljali pa so jih verjetno za domače potrebe. Pogosto se pojavljajo predvsem amfore Dressel 2-4 za vino in Dressel 6B, istrske produkcije iz 1 stol. pr. n. št. in 1. stol. n. št. za transport oljčnega olja (Labud, 1993, 26-27). Amforo tipa Dressel 7-13 španske proizvodnje so uporabljali za transport garuma, pojavlja se predvsem v 1. st. n. št. (Labud, 1993, 26). Časovno najmlajši sta amfori, podobni severno-afriški proizvodnji tipa Berenice, ki se v Sredozemlju pojavljajo od 3. do 4. stol. n. št. (Riley, 1973, 207, 296).

Razmeroma majhno število novcev pokriva čas od 2. stol. pr. n. št. do 4. stol. n. št. (Kos, Šemrov, 1995, 88-89).

V bivalnih prostorih se od živalskih pojavljajo ostanki svinje (*sus scrofa*), drobnice (*Ovis s. Capra*, *Capra hircus*) in domačega goveda (*Bos taurus*) (Turk-Dirjec 1992), poleg kar sedemnajstih družin in rodov različnih vrst polžev in školjk (Vrišer 1993). Rastlinske

Sl. 5: Letalski posnetek Simonovega zaliva (foto: J. Jeraša, 1989).

Fig. 5: Aerial photograph of Simon Bay (photo: J. Jeraša, 1989).

Sl. 6: "In situ" delno ohranjen mozaik.
Fig. 6: "In situ" partially preserved mosaic.

ostanke sestavljajo navadni sporiš (*Verbena officinalis*), ptičja dresen (*Polygonum aviculare*), malinjak (*Rubus idaeus*), lakota (*Galium* sp.), vinska trta (*Vitis vinifera*), jetičnik (*Veronica* sp.), dren (*Cornus* sp.), metlikovke (*Chenopodiaceae*), klinčnice (*Caryophyllaceae*) (Regnell,

Sl. 7: Uteži iz 1. st. n. št.
Fig. 7: Weights from the 1st century AD.

1993). Živalske ostanke, ki so bili odkriti v stratigrafskih enotah bivalnih prostorov, lahko povežemo s prehranjevalnimi običaji družbe, ki je tu živela (Ganderton, 1981, 17), rastlinske pa s takratno vegetacijo.



Sl. 8: Imaginarna risba Viktorije, boginje zmage (gr. Nike) v hišnem oltarju lararija iz prve polovice 1. stol.
Fig. 8: Imaginary drawing of Nike, the goddess of victory, in house altar of the shrine of the lares from the first half of the 1st century.

ZAKLJUČEK

Ugotovimo lahko, da imajo arhitekturni ostanki vse attribute obmorske vile, "villa maritimae" s portikom. Ta tip vil se je posebno lepo prilagodil naravnemu okolju obale, portik s stebriščem je s svojimi paralelnimi vhodi v sobe in razporeditvijo prostorov, ki so vsi imeli pogled na zaliv, posnemal helenistično stoo (McKay, 1975, 117). Bogata notranja oprema, fragment korintskega kapitela, mozaiki (Djurić, 1977, 562-563) in poslikave (Bogovčič, 1994, 10), ki so tako kot v Pompejih tudi v Simonovem zalivu bolj stvaritev lokalnih mojstrov, kažejo na razkošno rezidenco, ločeno od gospodarskih poslopij. Z južnim, delno raziskanim portikom je bila vila neposredno povezana s pristaniščem. Časovno njen nastanek lahko datiramo že v poznorepublikansko obdobje, njen današnji obseg pa doseže v začetku 1. st. n. št.

Drobni keramični ostanki kažejo na intenzivne trgovske povezave posestva s širšim prostorom severnega Jadrana in Sredozemlja, trgovina pa je, kot ugotavlja

Pröttel, od 1. stol. n. št. verjetno potekala prek Trsta. Za zgodnejša obdobja za zdaj še nimamo zadovoljivega števila podatkov, v 2. stol. pr. n. št. pa je osrednjo vlogo igrala Aquileia.

Vila v Simonovem zalivu s posestvom in pristaniščem verjetno sodi v sklop istočasnih rimskih kompleksov, kot sta Fornače (Stokin, 1992) in Fizine pri Piranu (Gaspari, 1998), ne glede na njihovo verjetno različno gospodarsko dejavnost, kot tudi večjih naselbinskih sklopov, kot sta bila Sermin (Horvat, 1996) in Piran (Stokin, 1992, 188), že v času pozne republike. Presenetljiva so preliminarne opažanja, ki kažejo na to, da so bile nekatere lokacije, kot so Fizine, Sermin, Simonov zaliv in verjetno Fornače ob koncu 4. stol. n. št., vsaj za določeno obdobje opuščene.

Glede na gosto poseljenost zaledja oziroma prostora med Rižano in Dragonjo (Stokin, 1996, 144) je mogoče predvideti, da je pristanišče v Simonovem zalivu od 1. stol. n. št. igralo eno osrednjih vlog pri ekonomskem razvoju tega predela Istre.

SIMON'S BAY: ROMAN VILLA

Marko STOKIN

Regional Institute for the preservation of Natural and Cultural Heritage Piran, SI-6330 Piran, Trg Bratstva 1
e-mail: marko.stokin @guest.arnes.si

ABSTRACT

During 1986-1992, the MZVNKD Piran was engaged in a rescue research into the southern part of a Roman villa in Simon Bay due to the threatened status of its archaeological complex. The results show that the architectural remains have all the attributes of a seaside villa with a portico ("porticus" type "villa maritima"). This type of villa perfectly fitted into the natural surrounding of the coast, while the portico with its parallel entrances to the rooms and the arrangement of the latter imitated the Hellenistic stoa. The rich mosaics, wall paintings, column bases and the fragment of a Corinthian capital speak of a luxurious residence separated from outhouses. The small pottery finds bear witness to the intense economic links of the estate with the broader area of the Northern Adriatic and the Mediterranean. The earliest phase of the villa was contemporary with some similar Roman complexes or settlements (Fornače, Fizine, Piran, Sermin) already in the late republican period. Together with the largest port in this part of Istra, the villa probably reached its final extent in the early 1st century AD, when the port in Simon Bay possibly played one of the major parts in the economic development of this part of Istra.

Key words: Roman period, seaside residential villa, mosaics, frescoes, trade, settling pattern

BIBLIOGRAFIJA

- Benussi, B. (1927-1928):** Dalle annotazioni di Alberto Puschi per la carta archaeologica dell'Istria. *Archeografo Triestino*, 14, III S. Trieste, 262-263.
- Bogovčič, I. (1994):** Ostanke antičnih mozaikov in fresk v Simonovem zalivu. *Varstvo spomenikov*, 35. Ljubljana, 7-17.
- Boltin-Tome, E. (1979):** Slovenska Istra v antiki in njen gospodarski vzpon. *Slovensko morje in zaledje*, 2-3. Koper, 41-63.
- Boltin-Tome, E., Karinja, S. (2000):** Grubelce in Sečoveljska dolina v zgodnjem rimskem času. *Annales*, 22. Koper, ZRS, 481-510.
- Coppo, P. (1830):** Del sito dell'Istria 1540. *Archeografo Triestino*, II. Trieste.
- Degrassi, A. (1923):** Tracce di Roma sulla spiaggia di San Simone d'Isola. *Archeografo Triestino* 10, III S, 325-341.
- Djurič, B. (1977):** Antični mozaiki na ozemlju SR Slovenije. *Arh. vest.*, 27. Ljubljana, 537-625.
- Fontana, F. (1993):** La villa romana di Barcola a proposito delle villae maritimae della Regio X. *Studi e ricerche sulla Gallia Cisalpina*, 4. Quasar.
- Frelih, M. (1994):** Poročilo o izkopavanjih v hiši Manzioli, Izola. *Tipkopis pri avtorju*. Izola.
- Gaspari, A. (1998):** Fizine 1998: preliminarno poročilo o arheoloških zaščitnih izkopavanjih v Fizinah pri Portorožu (tipkopis). Piran.
- Ganderton, P. S. (1981):** Environmental Archaeology: sites, methods and interpretation. *Vorda research series*, 2.
- Guštin, M. (1987):** La Tene fibulae from Istria. *Archaeologica Iugoslavica*, 24. Zagreb, 43-56.
- Horvat, J. (1993):** Začetek rimske dobe na prostoru zahodne in osrednje Slovenije. *Neobj. disertacija*. Ljubljana.
- Horvat, J. (1997):** Sermin. Prazgodovinska in zgodnjem rimska naselbina v severozahodni Istri. Ljubljana, ZRC SAZU.
- Kos, P., Šemrov, A. (1995):** Die Fundmünzen der römischen Zeit in Slowenien, Teil III. Berlin, FMRSI.
- Kristiansen, K. (1989):** Prospectives on the archaeological Heritage: history and future. V: Cleere, H. F.(ed.): *Archaeological Heritage Management in the Modern World*. London, Unwin Hyman, 23-29.
- Labud, G. (1990):** Società ed economia: studi sull'attività agraria e commerciale dell'Istria in età romana. *Arh. vest.*, 41. Ljubljana, 257-266.
- Labud, G. (1993):** Simonov zaliv, rimska vila. *Tipkopis pri avtorju*. Ljubljana.
- McKay, A.G. (1975):** Houses, Villas and Palaces in the Roman World. New York, Cornell University Press.
- Mikl-Curk, I. (1996):** Simonov zaliv-Terra Sigillata from the first field campaigns 20. *Opuscula Romana*, 20. London, 249-253.
- Naldini, P. (1700):** *Corografia Ecclesiastica*. Ristampa. *Historiae urbium et regionem Italiae rariores*, XXXIX. Bologna, Forni editore, 359-360.
- Pröttel, P. M. (1996):** *Mediterrane Feinkeramik des 2.-7. Jahrhunderts n. Chr. im oberen Adria- und in Slowenien*. Kölner Studien zur Archäologie der römischen Provinzen, Band 2. Köln, Verlag Marie Leidorf GmbH.
- Puschi, A. (1896-1897):** Edificio romano scoperto nella villa di Barcola. *Archeografo Triestino*, 21. Trieste, 266-305.
- Riley, J. A. (1973):** Coars Pottery in excavation at Sidi Khrebish Benghazi (Berenice) 2. *Supplement to Libya Antiqua*, 5. Tripoli, 234-390.
- Regnell, M. (1993):** Report on macrofossil analysis from a Roman settlement at St. Simon Bay, Slovenia. Lund, University of Lund, Department of Quaternary Geology.
- Starac, A. (1993-1994):** Pitanje istočne granice Cisalpinske Galije i odnos općina Tergeste i Egidie. *Histria archaeologica*, 24/25. Pula, Arheološki muzej Istre, 5-37.
- Stokin, M. (1986):** Poročilo o arheološkem spomeniku Simonov zaliv pri Izoli. *Tipkopis*. Piran, MZVNKD.
- Stokin, M. (1987):** Simonov zaliv, antično naselje s pristaniščem. *Arheološki pregled*, 27. Beograd, SADJ, 88.
- Stokin, M. (1992):** Naselbinski ostanki iz 1. st. pr. n. št. v Fornačah pri Piranu. *Arh. vest.*, 43. Ljubljana, SAZU, 79-92.
- Stokin, M. (1996):** Razširjenost arheoloških najdišč v zaledju Sermina. V: Horvat, J. (ed.): *Sermin. Prazgodovinska in zgodnjem rimska naselbina v severozahodni Istri*. Ljubljana, ZRC SAZU, 140-151.
- Šribar, V. (1958-1989):** Arheološko topografske ugotovitve v Simonovem zalivu. *Arh. vest.*, 9-10. Ljubljana, SAZU, 271-276.
- Thamar, G. (1848):** Isola nel 1581. *L'Istria*, Anno III. Trieste.
- Turk, I., Dirjec, J. (1992):** Seznam osteoloških ostankov iz Simonovega zaliva pri Izoli. *Interim report*. Ljubljana, ZRC SAZU.
- Viereck, H. D. L. (1975):** *Die römische Flotte: Classis Romana*. Herford, Koehler's verlagsgesellschaft mbh.
- Vrišer, B. (1992):** Pregled vrstne pripadnosti ostankov lupin školjk in polžev iz arheoloških izkopavin v Simonovem zalivu. *Interim report*. Ljubljana-Piran, Inštitut za biologijo UEK v Ljubljani-Morska biološka postaja Piran.
- Zaccaria, C., Župančič, M. (1993):** I bolli laterizi del territorio di Tergeste romana: Cataloghi e Monografie archeologiche dei Civici Musei di Udine, 3. Udine, 135-178.